

достатній кількості; підвищення рівня техніко-криміналістичної підготовки й оснащення слідчих і співробітників експертно-криміналістичних підрозділів; створення слідчо-оперативних груп, до складу яких входить спеціаліст, який бере участь у подальшій роботі з розслідування конкретного злочину; поінформованість слідчих щодо можливостей традиційних і нових видів досліджень; організацію чіткої взаємодії між спеціалістами-криміналістами і слідчим при проведенні слідчих (розшукових) дій.

Огляд місця події в ході розслідування масових заворушень

Олійник Ю.Я., кандидат юридичних наук, начальник курсу факультету підготовки працівників ОВС ННІЗН НАВС

Розслідування масових заворушень завжди характеризуються високим ступенем складності. Це зумовлено, з одного боку, різноплановістю і численністю вчинених злочинів, багатопредметністю самої обстановки на місці події та слідової картини, з іншого боку - активною зміною як обстановки вчинення масових заворушень, так і слідової картини місця події в результаті дій органів державної влади з проведення рятувальних, аварійно-відбудовних робіт із залучанням значних людських ресурсів, відповідних фахівців і технічних засобів. Протидія правоохоронних органів масовим заворушенням також викликає зміни в навколишньому середовищі у вигляді слідів, що переплітаються зі слідами кримінальних правопорушень, вчинених натовпом. Безпосередньо в ході триваючих масових заворушень активна процесуальна діяльність правоохоронних органів ускладнена. У повному обсязі вона стає можливою лише після стихійного припинення чи, як правило, насильницького придушення масових заворушень і відновлення більш-менш нормального функціонування органів державної влади на локальному рівні та життєдіяльності населення. Одним з основних і першочергових процесуальних засобів отримання інформації про кримінальне правопорушення є безумовно огляд місця події - вид огляду, процесуальний порядок проведення якого регламентований ст. 237 КПК [1].

Місцем події у кримінальних провадженнях про масові заворушення може бути: ділянка місцевості, що належить як до державної, комунальної, так і приватної власності (вулиця, площа, двір, берег водойми); приміщення (будь-якої форми власності: багатоповерховий, багатоквартирний будинок, індивідуальна будівля, підсобна будівля, окремі приміщення в них), де: було вчинено кримінальне правопорушення; настали шкідливі наслідки від його вчинення; є інші сліди розслідуваної події злочину.

Завдання слідчого під огляду місця події полягають у такому: 1) визначити обстановку, обставини масового заворушення; 2) знайти, зафіксувати і вилучити сліди та речі, що можуть мати значення у провадженні, у тому числі в якості речових доказів; 3) отримати відомості, необхідні для висування типових слідчих версій; 4) виявити вихідні дані для наступного проведення інших слідчих (розшукових) дій; 5) встановити джерела можливого одержання інших фактичних даних, що вказують на наявність (відсутність) у розслідуваній події ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст. 294 КК.

Загальними принципами проведення огляду місця події є такі:

1. Нормативні: об'єктивність; всебічність; повнота; своєчасність.

2. Організаційні: єдине керівництво оглядом; плановість і послідовність); цілеспрямованість; правильне поводження з предметами, що знаходяться на місці події масового заворушення; використання: науково-технічних засобів, допомоги спеціалістів, інформації отриманої в ході ОРД.

Огляд місця події масового заворушення здійснюється частиною сил, які угруповуються у відповідну кількість СОГ. До складу кожної СОГ повинен входити слідчий, який є керівником СОГ, працівник криміналістичного підрозділу, який виконує функції спеціаліста, співробітник ОВС (працівник оперативних підрозділів, дільничний інспектор), що обслуговує територію, яка є місцем огляду (цілком зрозуміло, що за масштабних масових заворушень укомплектувати кожну СОГ таким працівником не виявляється можливим) та працівники інших підрозділів, виходячи із обстановки місця події та наявності відповідної кількості спеціалістів (судові медики, кіно-, фото документалісти, працівники пожежної, вибухотехнічної, кінологічної та інших служб).

В теорії криміналістики виділяються такі етапи огляду місця події:

1) підготовчий; 2) робочий; 3) заключний. Так, підготовчий етап огляду місця події включає вирішення наступних завдань: отримання максимальної кількості інформації про оперативну обстановку на місці події, про яке надійшла інформація, визначення найбільш оптимальних і безпечних маршрутів проходження до місця події і назад з урахуванням динамічної оперативної обстановки. Коли масові заворушення вчиняються на великих територіях, доцільно використовувати фото- чи відеозйомку. Це дасть можливість отримати загальне уявлення про наслідки масових заворушень, визначити місце подій, що вже можна оглядати та черговість їх оглядів, попередньо ознайомити всіх учасників СОГ із місцем огляду, визначитися із кількістю слідчих, відповідні спеціалістів, інших учасників, необхідних для проведення огляду.

Слід зазначити, що на підготовчому етапі до виїзду на місце події основним завданням слідчого є інформаційно-тактичне і матеріально-технічне забезпечення проведення цієї слідчої дії. Перш за все, слідчий повинен одержати найбільш повну інформацію про подію і умови, в яких необхідно буде працювати; встановити, які дії були прийняті щодо охорони місця події, які були внесені зміни. Варто підкреслити, що слідчому огляду підлягають об'єкти, які можуть нести загрозу життю та здоров'ю як учасникам слідчої дії, так і населенню. Тому перед виїздом на місце події слідчий повинен повідомити місцеві органи влади щодо необхідності проведення заходів захисту населення [2, с. 187].

Вжиття заходів до забезпечення охорони місця події до прибуття СОГ: недопущення на місце події сторонніх осіб, за необхідності мають бути викликані пожежна служба для тушіння підпалених об'єктів, служби медичної допомоги для надання допомоги потерпілим особам.

Вжиття заходів до забезпечення СОГ необхідними: транспортними засобами, а за необхідності й бойовою технікою й паливно-мастильними матеріалами, засобами зв'язку членів СОГ зі штабом; криміналістичних й інших технічних засобів, що можуть знадобитися при огляді місця події, про яке надійшла первинна інформація.

При проведенні огляду слідчий може відразу поетапно складати протокол огляду та додатки до нього, або робити чорнові нотатки, що подовжує термін складання протоколу, але уможливорює більш логічно, цілеспрямовано, систематизовано викласти інформацію у протоколі. Такий спосіб викладення інформації не суперечить закону. Складання протоколу без чорнових записів

прискорить процес його написання, дозволяє бачити послідовність дій членів слідчо-оперативної групи, хоча може іноді ускладнити змісту документа через те, що належні до однієї обставини сліди можуть бути описані на різних сторінках протоколу. Протокол повинен складатися безпосередньо на місці події.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2013. - № 9 - 10. - Ст. 88.
2. Книженко С.О. Особливості огляду місця події при розслідуванні незаконного видобування корисних копалин / С.О. Книженко // Форум права. - 2010. - № 3. - С. 186-190 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-3/10kcovkk.pdf>.